

Сергій Корнієвський

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Дніпро, Україна)

Врахування впливу глобалізаційних процесів в ході прийняття стратегічних рішень з регіонального розвитку

В статті наголошується, що під впливом глобалізаційних процесів, які відбуваються у світовій економіці, з'являються нові закономірності та змінюються рівні відповідальності за регіональний та місцевий розвиток. Суттєво зростає роль регіональних органів влади у забезпеченні соціально-економічного розвитку територій. Розвиток регіонів та держави сьогодні залежить від зацікавленості та можливості місцевої влади впроваджувати ефективні засоби регіонального управління. В умовах реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні регіональна та місцева влада стають ключовими гравцями у сфері розвитку громад. Отримання нових повноважень сприяє перетворенню регіонів та громад із об'єктів управління в суб'єкти управління, що суттєво збільшує відповідальність за прийняття державно-управлінських рішень.

Метою статті є аналіз підходів до визначення сутності, етапів становлення й розвитку глобалізації, дослідження кількісних вимірів оцінювання рівнів глобалізації та надання пропозицій стосовно врахування глобалізаційних впливів на прийняття державно-управлінських рішень щодо регіонального розвитку.

В статті виокремлюються два головних підходи до визначення етапів становлення та розвитку глобалізації. Перший підхід – “історичний”, згідно з яким витоки глобалізації слід шукати в минулому. Другий підхід – “інтегральний”, розглядає глобалізацію як виключно сучасне соціально- економічне явище.

Наведено економічний, соціологічний, політологічний та універсальний підходи до визначення сутності глобалізації.

Досліджено підходи до оцінювання рівня глобалізації на основі індексів глобалізації: індексу глобалізації А.Т. Kearney; КОФ-індексу глобалізації; індексу глобалізації CSGR; соціологічного індексу глобалізації (Global Index); нового індексу глобалізації (NGI); Маастрихтського індексу глобалізації (MGI) та інтегрального індексу глобалізації.

Узагальнюються актуальні для сучасної України найбільш потужні тренди економічного розвитку регіонів в умовах глобалізації і міждержавної інтеграції.

Зроблено висновки, що врахування трендів впливу глобалізаційних чинників на регіональний розвиток сприятиме прийняттю виважених державно-управлінських рішень у сфері модернізації регіональної політики. Регіональна влада сьогодні має виступати ініціатором активізації власного економічного потенціалу регіонів та використання їх конкурентних переваг. В цих умовах відбувається процес зростання регіональної координації суб'єктів формування та реалізації економічної політики розвитку регіонів. Також, в основу розробки стратегічних рішень щодо регіонального розвитку має бути покладено аналіз економічних, соціальних, культурних, інституціональних особливостей кожного регіону з урахуванням впливу на них глобалізаційних процесів.

Ключові слова: етапи становлення й розвитку глобалізації, підходи до визначення сутності глобалізації, індекси глобалізації

Sergii Kornievskiy

Dnepropetrovsk regional institute of public administration, the National academy of public administration, office of the President of Ukraine (Dnipro, Ukraine)

Estimation of the influence of globalization processes during the strategic decision-making in regional development

It has been emphasized in the article that under the influence of globalization processes, which are taking place in the world economy, new patterns appear and the levels of responsibility for regional and local development change. The role of regional authorities in ensuring the socio-economic development of territories is growing significantly. The development of regions and the state today depends on the interest and ability of local authorities to implement effective tools of regional governance. With the reform of local self-government and territorial organization of power in Ukraine, regional and local authorities are becoming key players in the sphere of community development. Obtaining new powers contributes to the transformation of regions and communities from the objects of government to the subjects of government, which significantly increases the responsibility for public administration decisions.

The aim of the article is to analyze approaches to defining the nature, stages of formation and development of

globalization, to study the quantitative dimensions of assessing the levels of globalization and to provide suggestions for the estimation of globalization impacts on public administration decisions in regional development.

Two main approaches to determining the stages of formation and development of globalization have been identified in the article. The first approach is "historical", according to which the origins of globalization should be sought in the past. The second approach - "integrated" one, considers globalization as an exclusively modern socio-economic phenomenon.

Economic, sociological, political science and universal approaches to defining the essence of globalization have been given.

The approaches to estimating the level of globalization on the basis of globalization indices have been studied: the globalization index A.T. Kearney; KOF-index of globalization; CSGR globalization index; sociological index of globalization (Global Index); the new globalization index (NGI); Maastricht Globalization Index (MGI) and Integrated Globalization Index.

The most powerful for modern Ukraine trends of economic development of regions in conditions of globalization and interstate integration have been generalized.

It has been concluded that taking into account the trends of the impact of globalization factors on regional development will contribute to the adoption of prudent public administration decisions in the sphere of modernization of regional policy. Today, the regional government should initiate the activation of the regions' own economic potential and the use of their competitive advantages. In these conditions there is a process of increasing regional coordination of the subjects of formation and implementation of economic policy of regional development. Also, the development of strategic decisions on regional development should be based on the analysis of economic, social, cultural, and institutional features of each region, measuring the impact of globalization processes on them.

***Key words:** stages of formation and development of globalization, approaches to determining the essence of globalization, indices of globalization*

Постановка проблеми.

Під впливом глобалізаційних процесів, які відбуваються у світовій економіці, з'являються нові закономірності та змінюються рівні відповідальності за регіональний та місцевий розвиток. Суттєво зростає роль регіональних органів влади у забезпеченні соціально-економічного розвитку територій. Розвиток регіонів та держави сьогодні залежить від зацікавленості та можливості місцевої влади впроваджувати ефективні засоби регіонального управління. В умовах реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, регіональна та місцева влада стають ключовими гравцями у сфері розвитку громад. Отримання нових повноважень сприяє перетворенню регіонів та громад із об'єктів управління в суб'єкти управління, що суттєво збільшує відповідальність за прийняття державно-управлінських рішень.

Посадовці, на яких покладено питання соціально-економічного розвитку територій, мають враховувати глобалізаційні виклики під час планування та реалізації завдань та заходів щодо розбудови територій з метою досягнення сталого майбутнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за напрямом досліджень показує, що науковці приділяють значну увагу різноманітним

аспектам дослідження глобалізаційних процесів. Такі вчені як М. Бутко, А. Гальчинський, Т. Кальченко, Ю. Макогон, Н. Нижник та ін. внесли значний вклад в дослідження впливу глобалізації на розвиток країн та окремих регіонів.

Серед останніх публікацій потрібно відзначити роботи, які досліджують окремі аспекти глобалізації, можливості та виклики які вона створює у сфері економічного розвитку. Зокрема, А.І. Балаклицький наголошує, що в сучасних умовах розвитку людства явище глобалізації потрібно розглядати з позиції системно-функціонального підходу, який допомагає враховувати різноманітні аспекти його прояву та функціонування, і саме на цій методологічній основі має здійснюватися подальше дослідження проблем сучасного державно-правового розвитку.

Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко визначають, що глобалізація створює нові можливості для розвитку економіки, але не забезпечує рівності результатів для всіх територій. Внаслідок високої мобільності ресурсів (особливо фінансових, інформаційних та людських) вона формує потоки капіталів, які легко перетікають з однієї території в іншу, впливаючи позитивно на розвиток в місцях локалізації і, тим самим, поглиблюючи диспропорції в

розвитку територій.

В роботі Н. С. Гічієва проведено узагальнення та порівняльну оцінку індикаторів чотирьох основних індексів глобалізації та запропоновано новий інструментарій кількісного аналізу процесів глобалізації – інтегральний індекс глобалізації (ІІГ-індекс), що включає набір з 12 показників.

В дослідженні О. Григор глобалізація розглядається як сукупність наукових, філософських, культурологічних і прикладних досліджень різних її аспектів й глобальних проблем, включаючи отримані результати таких досліджень, а також практичну діяльність щодо їх реалізації в економічній, соціальній і політичній сферах як на рівні окремих регіонів та держав, так і в міжнародному масштабі.

У статті О.Г. Ніколаєвої та Т.О. Шевченко розглядаються поняття глобалізації, індексів глобалізації, розкривається суть глобалізаційних процесів, описується процедура розрахунку індексів глобалізації, аналізуються процеси глобалізації на основі підрахунку індексу глобалізації для 12 країн за допомогою рейтингового оцінювання.

В.І. Плохих та В.С. Фуртатов досліджують різні теоретико-методологічні підходи до поняття глобалізації. Автори визначають, що для дослідження процесів глобалізації повинна бути створена певна теоретико-методологічна база. Зазначається, що аналіз процесів глобалізації і вплив їх на Україну треба проводити не тільки з урахуванням ситуації, яка склалася в світі, але і з урахуванням історичного розвитку української державності.

І. В. Тараненко зробив аналіз та узагальнення підходів до визначення етапів глобалізації, уточнив сутність та зміст глобалізації через співвідношення з поняттями інтернаціоналізації та інтеграції. В роботі встановлено більш високу кореляційну залежність між значеннями індексу глобалізації КОФ та глобального індексу інноваційного розвитку INSEAD для країн, високо інтегрованих у глобалізаційні процеси.

У статті Н.П. Стучинської проведено дослідження методології вимірювання рівня глобалізації. Проаналізовано науковий доробок вітчизняних та зарубіжних

вчених щодо кількісного вимірювання процесів глобалізації, розглянуто методологічний базис визначення моно- та синтетичних індексів, основні їх складові та їхню частку при побудові основних інтегрованих показників. Проведено аналіз основних індексів ранжування ступеня глобалізаційних процесів та принципи їх побудови.

І.В. Дунаєв наводить систематизовані в авторській трактовці закономірності регіонального розвитку в умовах глобалізації. Надаються глобальні універсальні тренди сучасного етапу соціально-економічного розвитку територій. Узагальнено визначальні тренди регіонального розвитку і управління в умовах інтеграції.

Але недостатньо розглянутими залишилися питання врахування глобалізаційних викликів під час прийняття державно-управлінських рішень у сфері регіонального розвитку.

Мета статті – аналіз підходів до визначення сутності, етапів становлення й розвитку глобалізації, дослідження кількісних вимірів оцінювання рівнів глобалізації та надання пропозицій стосовно врахування глобалізаційних впливів на прийняття державно-управлінських рішень щодо регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Слід виокремити два головних підходи до визначення етапів становлення та розвитку глобалізації. Перший підхід – “історичний”, згідно з яким витoki глобалізації слід шукати в минулому. Другий підхід – “інтегральний”, розглядає глобалізацію як виключно сучасне соціально-економічне явище, та пов’язує генезис глобалізації з останньою чвертю ХХ ст. Відповідно, “історичний” підхід до хронологічних меж глобалізації дозволяє розглянути послідовність формування глобальної системи в русі – від утворення первісних її станів з низьким рівнем системності та інтегрованості внутрішніх зв’язків до переходу світової системи в якісно нові стани з більш високим рівнем системності та інтегрованості зв’язків.

В свою чергу, “інтегральний” підхід зосереджує увагу на результатах такого

руху – станах, що виникають в результаті періодичних якісних змін усередині світової системи, спрямованих на кардинальне підвищення її цілісності в економічній, соціальній (соціокультурній), політичній площинах (Тараненко, 2011, С. 131–138).

Відповідно до історичного підходу прийнято вважати, що процес глобалізації починається з XVI ст. і пов'язаний з колосальним накопиченням капіталу та посиленням політичних можливостей таких країн, як Іспанія, Голландія та Англія. У своєму розвитку процес глобалізації пройшов три основних етапи:

- перший етап: XVI-XIX ст. – епоха становлення індустріальної цивілізації (Великі географічні відкриття, промислова революція, утворення колоніальних імперій, формування світового ринку, виникнення міжнародної торговельно-економічної співпраці);

- другий етап: перша половина XX століття – епоха становлення імперіалізму (посилення боротьби за колоніальний перерозподіл світу, зародження національно-визвольного руху в колоніальних країнах і загальне панування державно-монополістичного капіталізму на основі кейнсіанських уявлень про ринкові механізми регулювання);

- третій етап: друга половина XX століття – епоха краху колоніальної системи імперіалізму і формування основ постіндустріального суспільства (поява великої групи молодих незалежних держав, утворення ООН і розширення її функцій, виникнення і швидке розповсюдження транснаціональних корпорацій (ТНК), створення наднаціональних валютно-фінансових органів (МВФ, Світовий банк й ін.), створення НАТО, ВТО, Римського клубу та інших міжнародних організацій. Різке посилення інформаційних потоків призводить до завершальної стадії глобалізації (Плохих, 2010, С. 17-21).

О. Григор в аспекті історії виділяє чотири основні епохи становлення глобальних зв'язків, що супроводжують історичний розвиток з часу виникнення спільноти і в доступному для огляду майбутньому:

Епоха фрагментарних подій і локальних соціальних зв'язків – від появи людини 5-3

млн. років тому і до завершення неолітичної революції, виникнення й формування перших держав 7-3 тис. років до н.е.

Епоха регіональних подій і територіально обмежених міжнародних відносин – від завершення неолітичної революції до Великих географічних відкриттів.

Епоха глобальних подій і всезагальної економічної й соціально- політичної залежності – від Великих географічних відкриттів до середини XX ст., коли світ став цілісним у географічному, економічному, політичному й екологічному відношенні.

Епоха космічної експансії й космічних конфліктів – від запуску у 1957 році першого штучного супутника Землі до доступного для огляду майбутнього.

Усвідомлення процесів глобалізації автор розділяє на чотири етапи: усвідомлення всезагальних зв'язків – друга половина XVII ст. – початок XX ст.; усвідомлення цілісності світу – 20-60-ті роки XX ст.; відкриття глобальних проблем: друга половина 60-х – кінець 80-х років XX ст.; усвідомлення глобалізації – почалося у другій половині 1990-х років і продовжується нині; постглобалізація – гіпотетичний етап, який розпочинається, на думку автора, не раніше 2010-2020 рр., з формуванням або а) постімперіалістичної системи з домінуючим й керівним/розпорядчим цивілізаційним центром (центрами), або б) формування інститутів і структур глобальної деліберативної демократії («демократії обговорення-узгодження») – глобального демократичного суспільства без чітко виражених «центрів», відносини між складовими частинами якого розвиватимуться на основі компромісу, консенсусу, рівноправного узгодження інтересів (Григор, 2015, С. 156–165).

Незважаючи на такий тривалий період становлення та розвитку, поняття “глобалізація” було введено в широкий науковий обіг тільки у 1983 році американським вченим Т. Левіттом (Васильченко, 2015, с. 7). Проте, сьогодні немає однозначного тлумачення визначення цього терміну. В таблиці 1 представлено підходи до визначення сутності глобалізації.

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності глобалізації

Підхід	Сутність
<p>Економічний</p> <p>Дж. Сорос</p> <p>М. Делягін</p> <p>Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко</p> <p>Європейська комісія</p> <p>Міжнародний валютний фонд</p>	<p>Вільний рух капіталів і подальше зростаюче домінування глобальних фінансових ринків та транснаціональних корпорацій над національними економіками.</p> <p>Вища стадія інтеграції, процес потужного й стрімкого формування єдиного загальносвітового фінансово-економічного простору на базі нових, переважно комп'ютерних технологій.</p> <p>Різде прискорення інтернаціоналізації всіх сфер суспільного життя (економічного, соціального, політичного, духовного), вищий ступінь відкритості національних економік, а, отже, інтенсивний взаємний обмін інформацією, людьми, капіталом, товарами, послугами, культурними і духовними цінностями.</p> <p>Процес, за допомогою якого ринки і виробництво в різних країнах світу стають все більше взаємозалежними завдяки рушійним силам торгівлі товарами та послугами, і потоків капіталу та технологій</p> <p>Вільне пересування потоків ідей, людей, благ, послуг і капіталів, що ведуть до все більш зростаючої інтеграції економіки і суспільства.</p>
<p>Соціологічний</p> <p>М. Фезерстоун</p> <p>Н. Римашевська (та ін.)</p>	<p>Глобалізація як нова форма соціального життя.</p> <p>Процес, творцем якого виступає людство, населення планети, представники якого по-різному її сприймають. Закони глобалізації, як і інші соціальні закони, не є абсолютними, а залежать від людей, їх національного менталітету, історичних традицій та культури.</p>
<p>Політологічний</p> <p>І. Алексєєнко, У. Бек, І. Василенко (та ін.)</p>	<p>Погляди щодо ослаблення ролі держави, зміну її функцій, а то й відмирання в недалекому майбутньому. При цьому, одночасно загострюється полеміка з питання присутності держави і посилення її ролі в умовах глобальної фінансово-економічної кризи.</p>

<p>Універсальний</p> <p>В. В. Михеев, А. С. Атийат, М. Марченко (та ін.)</p>	<p>Глобалізація в широкому розумінні пов'язується з розвитком економічної і політичної взаємозалежності країн та регіонів світу до такого рівня, на якому стає можливою і необхідною постановка питання про створення єдиного світового правового поля й світових органів економічного та політичного управління, з глобальною взаємозалежністю держав, економік, культур. Глобалізація – це одна із цивілізаційних моделей, яка включає в себе економічний, соціально-культурний і нормативний компоненти. Глобалізацію розглядають також і як свого роду екстраполяцію відносин, які склалися між найбільш розвиненими державами світу, на міжнародні відносини.</p>
<p>О. Григор</p>	<p>Багатоаспектний суспільно-історичний, соціально-економічний і соціокультурний процес становлення в масштабах планети цілісних структур і зв'язів, які імаментно притаманні світовому суспільству людей, охоплюють усі його основні сфери й проявляються тим сильніше, чим далі людина просувається по шляху науково-технічного прогресу й соціально-економічного розвитку. Глобалізація – це процес, який не має часових обмежень, пов'язуючи минуле, сьогодення й майбутнє людства.</p>
<p>А. Панарін</p>	<p>Процес ослаблення традиційних територіальних, соціокультурних і державно-політичних бар'єрів (ізолюючих народи один від одного і в той же час таких, що оберігають їх від неврегульованих зовнішніх дій) та становлення нової, “безпротекціоністської системи” міжнародної взаємодії і взаємозалежності.</p>

Складено автором на основі джерел: (Балаклицький, 2015, С. 49-53; Васильченко, 2015; Гичиев, 2014, С. 79 – 84; Ніколаєва, 2018, С. 78 – 86).

В роботі (Васильченко, 2015) визначається, що глобалізація створює нові можливості для розвитку економіки, але не забезпечує рівності результатів для всіх територій. Внаслідок високої мобільності ресурсів (особливо фінансових, інформаційних та людських) вона формує потоки капіталів, які легко перетікають з однієї території в іншу, впливаючи позитивно на розвиток в місцях локалізації і, тим самим, поглиблюючи

диспропорції в розвитку територій.

Темпи зростання регіонів, які використовують традиційні конкурентні переваги, можуть суттєво скоротитись. Ті території, які використовують креативні фактори місцевих переваг (інтелект, інновація, інформація, співпраця, мережі, соціальний капітал), мають шанси вийти в лідери. Вони зможуть позиціонувати себе по відношенню до інших громад та територій і отримати особливі конкурентні

переваги у залученні найкращих інвестицій, які забезпечують:

- створення інноваційних підприємств;
- формування високої доданої вартості;
- випуск продукції переважно експортного спрямування;
- нові навички професійного менеджменту;
- поліпшення інфраструктури;
- інтеграція у світову економіку, тощо.

Процес глобалізації світової економіки відкриває нові закономірності, вводить нові правила гри, змінює рівні відповідальності за регіональний та місцевий розвиток та алгоритми ухвалення відповідних державно-управлінських рішень. Глобалізація світової економіки призводить до посилення ролі місцевих громад в економічному розвитку і локальних територій, і країни в цілому (Васильченко, 2015, С. 7 – 8).

Наведена інформація свідчить про те, що глобалізаційні процеси суттєво впливають на економічний, соціальний, культурний розвиток як окремих регіонів та держав, так світового співтовариства. Важливим є можливість оцінювання такого впливу з метою визначення наслідків прийняття державно-управлінських рішень на різних рівнях – від локального та регіонального до загальнодержавного та глобального. Також потрібно зазначити, що сьогодні немає універсального підходу до вимірювання рівня глобалізації.

Загалом розрізняють два принципово відмінні підходи до оцінювання рівня глобалізації: такі, що використовують моно-індекси та такі, що використовують синтетичні індекси. Моно-індекси встановлюються, виходячи із впливу глобалізації на окремі економічні чи фінансові показники. У рамках партикулярних досліджень та сфер їхнього конкретного застосування оцінювання ефекту глобалізації на основі лише фінансових чи торгових показників є достатнім і цілком виправданим. Моно-індекси глобалізації, у свою чергу, поділяються на індекси торгової глобалізації (відкритість, середня тарифна

ставка) та фінансової (Індекс Чінн-Іто, індекс обмежень МВФ, FDI) (Плохих, 2010, С. 17-21).

З початку ХХІ ст. науковці активно досліджують наявні та розробляють нові синтетичні індекси глобалізації, намагаючись охопити цей багатогранний процес з різних аспектів та всебічно його оцінити. Найбільшого поширення та широкого застосування набули:

Індекс глобалізації А.Т. Kearney / Foreign Policy Magazine (The A.T. Kearney / Foreign Policy Magazine's Globalization Index);

КОФ-індекс глобалізації (KOF Index of Globalization);

Індекс глобалізації CSGR (The Centre for the Study of Globalization and Regionalization's Globalization Index);

Соціологічний індекс глобалізації (Global Index).

Новий індекс глобалізації (NGI);

Маастрихтський індекс глобалізації (MGI) (Дунаєв, 2015, С. 112–122).

Н.П. Стучинська докладно розглядає MGI, NGI та КОФ-індекси. Індекс MGI з метою якомога ширшого охоплення різних аспектів глобалізації використовує такі змінні: політичну (абсолютна кількість в країні посольств, міжнародних організацій, членство в яких має країна, частка витрат на звичайні (неядерні) озброєння у збройних витратах), економічну (імпорт та експорт товарів і послуг як частка ВВП, прямі іноземні інвестиції у відношенні до ВВП), соціально-культурну (відношення рівня міграції до чисельності населення, міжнародні прибуття/відправлення на 100 жителів), технологічну (число абонентів стільникового зв'язку на 100 жителів, відношення кількості користувачів Інтернету до всього населення), екологічну (наслідки імпорту та експорту як складники екосистем), а також, організовану злочинність. Цей показник розраховувався тільки за період 2000 – 2008 років та є єдиним, що враховує екологічний аспект глобалізації.

NGI було розроблено і представлено у 2009 році і він мав на меті надати кількісну оцінку феномену глобалізації, тим самим вдосконаливши методологію побудови індексів глобалізації. Автор цього індексу

виходив із трактування глобалізації як “процесу зростаючої взаємодії і взаємозалежності між економіками, суспільствами і націями на великих відстанях”. Вдалий добір показників має визначальне значення для забезпечення об’єктивності та актуальності зведеного індексу. Для нового індексу глобалізації розробниками було обрано 21 змінну, а саме:

Економічний блок: торгівля товарами, торгівля послугами, прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, платежі іноземним громадянам, торгові марки, зареєстровані нерезидентами, патентні заявки нерезидентів. Економічні фактори мають 37% питомої ваги у зведеному індексі.

Політичний блок: природоохоронні угоди, членства в Міжнародних організаціях, посольства в країні, участь у миротворчих місіях ООН. Внесок політичних факторів надає 32% питомої ваги у зведеному індексі.

Соціальний блок: рівень міграції, міжнародний туризм, студентська мобільність, міжнародні телефонні дзвінки, доступ до міжнародних Інтернет-ресурсів, міжнародна торгівля газетами, міжнародна торгівля книгами, трансферти. Фактори соціального блоку складають 31% питомої ваги у зведеному індексі.

У 2002 році швейцарським Інститутом дослідження бізнесу було розроблено систему кількісного вимірювання ступеня розвитку глобалізаційних процесів КОФ, яка на сьогодні є однією з найавторитетніших у світі. Ця система регулярно оновлюється. Так, останні зміни у визначенні загального індексу глобалізації було внесено у 2016 році. Кількісне вимірювання ступеню розвитку глобалізаційних процесів базується на трьох вимірах індексу КОФ, які визначають економічну, політичну та соціальну складові глобалізації.

1. Економічна глобалізація характеризується потоками товарів, капіталу і послуг, а також ринковим обміном. Питома вага у визначенні індексу глобалізації складає 36%. Беруться до уваги такі процеси:

1.1. Фактичні потоки (50%).

- Торгівля (у відсотках ВВП) – 22%.

- Прямі іноземні інвестиції, (у відсотках ВВП) – 27%.

- Портфельні інвестиції (у відсотках до ВВП) – 24%.

- Виплати іноземним громадянам (у відсотках ВВП) – 27%.

1.2. Обмеження (50%). Друга складова індексу відноситься до обмежень у торгівлі і русі капіталу з використанням прихованих імпорتنих бар’єрів, враховує тарифні ставки, податки на міжнародну торгівлю та індекс контролю за рухом капіталу. Країни з вищими доходами від тарифів за цим показником є менш глобалізованими. У міру збільшення середньої тарифної ставки країні призначаються нижчі оцінки. Рейтинг може знижуватися до нуля, оскільки середня тарифна ставка може наблизитися до 50 відсотків. Враховуються:

- Приховані бар’єри для імпорту – (23%).

- Середній тариф – (28%).

- Податки на міжнародну торгівлю (у відсотках від поточних доходів) – (26%).

- Обмеження рахунку операцій з капіталом – (23%).

2. Політична глобалізація, що характеризується поширенням державної політики. Вага в визначенні індексу глобалізації – 27%. Беруться до уваги:

- Посольства в країні – (25%).

- Членство в міжнародних організаціях – (27%).

- Участь у місії Ради Безпеки ООН – (22%).

- Міжнародні договори – (26%).

3. Соціальна глобалізація, виражена як поширення ідей, інформації, людей. Вага в визначенні індексу глобалізації – 37%.

3.1. Дані про особисті контакти. Цей індекс призначений для охоплення прямої взаємодії між людьми, що живуть в різних країнах – (33%).

- Телефонний трафік – (26%).

- Грошові перекази (у відсотках ВВП) – (2%).

- Міжнародний туризм – (26%).

- Іноземне населення (відсоток від загальної чисельності населення) – (21%).

- Міжнародні листи (на душу населення) – (25%).

3.2. Дані про рух інформації (35%). В той час як особисті контактні дані призначені для вимірювання ступеня взаємодії між людьми з різних країн, субіндекс інформаційних потоків призначений для вимірювання потенційного потоку ідей та зображень.

- Користувачі Інтернету (на 1000 осіб) – 36%.

- Телебачення (на 1000 осіб) – 38%.

- Торгівля в газетах (у відсотках ВВП) – 26%.

3.3. Дані про культурну близькість (32%). Це найскладніший для розуміння субіндекс глобалізації. Для його визначення пропонувалось визначити кількість іншомовних пісень в хіт-парадах країн, або відзнятих у Голівуді фільмів, що мали покази в національних кінотеатрах. Проте цих даних не вистачає для більшості країн. Замість цього використовують:

- Кількість ресторанів Макдональдс (на душу населення) – 46%.

- Кількість магазинів фірми Ікеа (на душу населення) – 46%.

- Торгівля книгами (у відсотках ВВП) – 7% (Стучинська, 2017, С. 118-122).

Н.С. Гічієв запропонував інтегральний індекс глобалізації (IG – integral index of globalization), який враховує переваги і недоліки індексів, що найчастіше вживаються, та включає набір найбільш вагомих індикаторів: зовнішньоторговий оборот; прямі іноземні інвестиції; трансферти особистих коштів; міжнародні угоди; членство в міжнародних організаціях; участь в місіях ООН з підтримання миру (персональне і фінансове); чисельність посольств в країні; міжнародні поїздки та туризм; кількість ресторанів McDonald's; іноземне населення; чисельність користувачів Інтернету; міжнародний телефонний трафік (стаціонарний і мобільний телефонний зв'язок) (Гичієв, 2014, С. 79 – 84).

Згідно з поглядами І.В. Дунаєва, усі сучасні процеси регіонального розвитку в Україні і в Європі відбуваються під одночасним впливом глобалізації, міждержавної інтеграції та внутрішньодержавної інтеграції, які є універсальними, складними і

багатоаспектними процесами останніх десятиліть.

Науковець узагальнив актуальні для сучасної України найбільш потужні тренди економічного розвитку регіонів в умовах глобалізації і міждержавної інтеграції:

1. Посилення конкуренції між регіонами, провідними містами і громадами за інвестиції, нові драйвери зростання, які здатні виділити територію на національному та континентальному рівні, забезпечити її конкурентоспроможність в довгостроковій перспективі. Особливо визначається роль децентралізації управління. Децентралізація змусить українські регіони, міста і об'єднані громади більш жорстко конкурувати за інвестиції та людський капітал. Це – найсильніший стимул для модернізації влади і соціальних інститутів, поліпшення умов для розвитку середнього та малого бізнесу на місцях.

2. Регіоналізм і розвиток локальних громад стали мейнстримом в країнах ЄС, що зумовило появу і розвиток глокалізації. Вона відображає такий шар світової свідомості, для якого характерно одночасно і відстоювання спільнотою своєї самобутності (локальності) і прагнення до стирання колишніх просторових кордонів, до зміцнення зовнішніх зв'язків.

3. Зростаючий тренд багатополосного світу сприяє розвитку міждержавної інтеграції.

4. Поширення поліцентричної моделі організації національного, регіонального і міського просторів. Особливо це розвинулось у сучасному Євросоюзі. Мета – забезпечити більш рівномірний розвиток якомога більшої за площею території шляхом створення нових повнофункціональних “точок зростання” і вирівнюючи можливості для розвитку. Між регіонами, населеними пунктами інтенсивно розвиваються рівноправні горизонтальні зв'язки.

5. Створення нових зон регіонального впливу і послаблення формального контролю національного уряду.

6. Поширення мережевої сітьової (горизонтальної) взаємодії на недержавному і міжмуніципальному рівні.

7. Поширення міжрегіональної

взаємодії як всередині держави, так і поза її межами.

8. Розвиток міжнародного комунікаційного середовища, в якому поширюються нові суспільні та управлінські практики, оціночні стандарти та соціально-психологічні установки.

9. Тренд орієнтації державного і регіонального управління на ініціативне посилення ролі регіону у розкритті власного потенціалу (Дунаєв, 2015, С. 112–122).

Таким чином, врахування наведених трендів впливу глобалізаційних чинників на регіональний розвиток сприятиме прийняттю виважених державно-управлінських рішень у сфері модернізації регіональної політики. Регіональна влада сьогодні має виступати ініціатором активізації власного економічного потенціалу регіонів та використання їх конкурентних переваг. В цих умовах відбувається процес зростання регіональної координації суб'єктів формування та реалізації економічної політики розвитку регіонів. Також, в основу розробки стратегічних рішень щодо регіонального розвитку має бути покладено аналіз економічних, соціальних, культурних, інституціональних особливостей кожного регіону з урахуванням впливу на них глобалізаційних процесів.

Висновки.

1. Виокремлюються два головних підходи до визначення етапів становлення та розвитку глобалізації. Перший підхід – “історичний”, згідно з яким витоки глобалізації слід шукати в минулому. Другий підхід – “інтегральний”, розглядає глобалізацію як виключно сучасне соціально- економічне явище.

2. Наведено економічний, соціологічний, політологічний та універсальний підходи до визначення сутності глобалізації.

3. Зазначається, що глобалізація світової економіки призводить до посилення ролі місцевих громад в економічному розвитку і локальних територій, і країни в цілому.

4. Проведено аналіз способів оцінювання впливу глобалізаційних процесів на економічний, соціальний, культурний розвиток як окремих регіонів та держав, так і світового співтовариства з метою визначення наслідків прийняття державно-управлінських рішень на різних рівнях – від локального та регіонального до загальнодержавного та глобального.

5. Наголошується, що в основу розробки стратегічних рішень щодо регіонального розвитку має бути покладено аналіз економічних, соціальних, культурних, інституціональних особливостей кожного регіону з урахуванням впливу на них глобалізаційних процесів.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Балаклицький А.І. Сучасні методологічні підходи до дослідження глобалізації: загальна характеристика. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. – С. 49-53.
- Васильченко Г. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України – К., ТОВ Підприємство “ВІ ЕН ЕЙ”, 2015. – 256 с.
- Гичиев Н.С. Интегральный индекс глобализации. *Региональные проблемы преобразования экономики*. 2014. № 5. – С. 79 – 84.
- Григор О. Еволюція глобалізаційних змін сучасного світу: до методології дослідження. *Нова парадигма* 2015. – Вип. 127. – С. 156–165.
- Дунаєв І.В. Закономірності та визначальні тренди регіонального розвитку і управління в умовах глобалізації та інтеграції / І.В. Дунаєв // *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 2. – С. 112–122.
- Ніколаєва О.Г. Моделювання інтегрованих показників глобалізації. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 5, Т. 1. – С. 78 – 86.
- Плохих В.І. Теоретико-методологічні основи дослідження процесів глобалізації. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу “Києво-Могилянська академія”*. Сер.: Державне управління. 2010. Т. 147, Вип. 135. – С. 17-21.
- Стучинська Н.П. Еволюція економічної статистики в умовах глобалізації (на прикладі індексації глобалізаційних впливів). *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 11. - С. 118-122.
- Тараненко І.В. Системна методологія дослідження та динаміка сучасних глобалізаційних процесів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2011. Вип. 579–580. – С. 131–138.

REFERENCES

Balaklytskyi A.I. (2015). Suchasni metodolohichni pidkhody do doslidzhennia hlobalizatsii: zahalna kharakterystyka [Modern methodological approaches to the study of globalization: general characteristics]. *Journal of Kyiv University of Law*. (Vol. 3). (pp. 49 – 53) [in Ukrainian].

Vasylychenko H., Parasyuk I., Yeremenko N. (2015). Planuvannia rozvytku terytorialnykh hromad. Navchalnyi posibnyk dlia posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia [Territorial community development planning. Training manual for local government officials]. *Association of Ukrainian Cities*. (256 p.) [in Ukrainian].

Hychyev N.S. (2014). Yntehrlnyi yndeks hlobalyzatsyy [Integral index of globalization]. *Regional problems of economic transformation*. (Vol. 5). (pp. 79 – 84) [in Russian].

Hryhor O. (2015). Evoliutsiia hlobalizatsiinykh zmin suchasnoho svitu: do metodolohii doslidzhennia [Evolution of globalization changes of the modern world: to research methodology]. *The new paradigm*. (Vol. 127). (pp. 156-165). [in Ukrainian].

Dunaiev I.V. (2015). Zakonomirnosti ta vyznachalni trendy rehionalnoho rozvytku i upravlinnia v umovakh hlobalizatsii ta intehratsii [Laws and defining trends of regional development and management in the context of globalization and integration]. *Actual problems of public administration*. (Vol. 2). (pp. 112–122). [in Ukrainian].

Nikolaieva O.H., Shevchenko T.O. (2018). Modeliuvannia intehrovanykh pokaznykiv hlobalizatsii [Modeling of integrated indicators of globalization]. *Visnyk of Khmelnytsky National University*. (Vol. 5). (pp. 78 – 86). [in Ukrainian].

Plokhykh V.I., Furtatov V.S. (2010). Teoretyko-metodolohichni osnovy doslidzhennia protsesiv hlobalizatsii [Theoretical and methodological bases of research of globalization processes]. *Scientific works of the Petro Mohyla Black Sea State University of the Kyiv-Mohyla Academy complex. Ser.: Governance*. (Vol. 135). (pp. 17-21). [in Ukrainian].

Stuchynska N.P. (2017). Evoliutsiia ekonomichnoi statystyky v umovakh hlobalizatsii (na prykladi indeksatsii hlobalizatsiinykh vplyviv) [Evolution of economic statistics in the conditions of globalization (on the example of indexation of globalization influences)]. *Investments: practice and experience*. (Vol.11). (pp. 118-122). [in Ukrainian].

Taranenko I.V. (2011). Systemna metodolohiia doslidzhennia ta dynamika suchasnykh hlobalizatsiinykh protsesiv [System research methodology and dynamics of modern globalization processes]. *Scientific Bulletin of Chernivtsi University. Economy*. (Vol. 579–580). (pp. 131–138). [in Ukrainian].

Korniievskiy Sergii

Ph.D., unexp@ukr.net

Стаття надійшла / Article arrived: 26.04.2021

Схвалено до друку / Accepted: 14.06.2021